

การตำรวจกับการเมือง: ความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยซึ่งกันและกัน POLICE AND POLITICS: RELATIONSHIP BASED ON EACH OTHER

ณัฐวิชัย ราชแก้ว, ลัญญา เคนาภูมิ, ประชัน คะเนวัน
Nattawit Ratchakaew¹, Sanya Kenaphoom², and Prachan Khanewan³

^{1,2}หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³สูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

^{1,2}D.P.A. (Public Administration), Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

³Master of Public Administration, Buriram Rajabhat University, Thailand

¹E-mail: Bon_to_be_superman@hotmail.com, ORCID ID : <https://orcid.org/0009-0001-1494-2336>

²E-mail: zumsa_17@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-4759>

³Corresponding author E-mail: prachan.kw@bru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-0847-1197>

Received: June 11, 2023

Revised: June 18, 2023

Accepted: June 26, 2023

บทคัดย่อ

ตำรวจเป็นข้าราชการประเภทหนึ่งในรัฐ ประชาธิปไตย ตำรวจเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐที่สามารถใช้กำลัง บังคับต่อพลเมือง และถือเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการไปสู่ประชาธิปไตย รัฐไม่อาจเป็น ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งได้ หากไม่สามารถคุ้มครองสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตำรวจกับการเมืองไทยมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะมีการปกครองในรูปแบบใดก็ตาม อย่างไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ กล่าวคือ ในสมัยการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช การกิจหลักของตำรวจคืออารักขาและมีความใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก ส่วนการรักษาความสงบ ภายในเป็นภารกิจรองลงมา ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้เข้าควบคุมและ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานของตำรวจให้เป็นไปในลักษณะตำรวจอาชีพ (Police as a profession) ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับการเมืองนั้น มีลักษณะเด่นชัด คือตำรวจตกอยู่ใต้อิทธิพลของนักการเมือง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างการตำรวจกับการเมือง สามารถแบ่งออกเป็นประเด็น ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้าง การบริหาร 2) ด้านกระบวนการทำงาน และ 3) ด้านการแต่งตั้ง โดยอาศัยอิทธิพลนักการเมือง

คำสำคัญ: การตำรวจ; การเมือง; ความสัมพันธ์กับนักการเมือง

Abstract

The police are a type of civil servant in a democratic state. The police are an important tool of the state that can use force against citizens and are an essential element of the democratic process. A state cannot be a strong democracy without effectively protecting its citizens' rights to life, liberty and property. The relationship between the police and Thai politics from the past to the present is inevitable regardless of any form of government. That is to say, during the regime of the absolute monarchy system, the main task of the police was to protect and were very close to the monarch, while maintaining the internal peace was a secondary task. After the change of government in 1932, the People's Party took control and changed the police administration structure to professional police. Thus, one of the distinctive features of the relationship between the police and politics is that of the police; the police are inevitably under the influence of politicians. Thus, it can be seen that the relationship between police and politics can be divided into the following issues; 1) the Administrative Structure aspect; 2) working performance; 3) the Promotion aspect with the politician's influence.

Keywords: Policing; Politics; Relationship with Politicians

บทนำ

กิจการตำรวจหรืองานตำรวจ (Policing) เป็นหนึ่งในภารกิจงานสาธารณะที่ดำเนินการโดยรัฐ แทบทุกรัฐในโลกนี้ต่างมีระบบงานตำรวจเพื่อตอบสนองต่อการรักษาดำเนินการความปลอดภัยแก่พลเรือนในรัฐนั้น ประเทศไทยก็เช่นกัน หากแต่ระบบงานตำรวจที่อยู่ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติในปัจจุบัน ได้รับการพัฒนาขึ้นมาพร้อมกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนกระทั่งเกิดการปฏิรูปขนานใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งกิจการตำรวจไทยได้รับการวางรากฐาน พัฒนาขอบข่ายอำนาจและหน้าที่และทวีความสำคัญมาโดยลำดับนับตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน ในสมัยโบราณนับแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ภารกิจของตำรวจได้รับการสนับสนุนว่าได้เริ่มต้นจากการเป็นองค์รักษ์ใกล้ชิดเพื่ออารักขาและสนองพระราชประสงค์ของพระมหากษัตริย์ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตำรวจยังคงทำหน้าที่หลักเช่นเดิมเพียงแต่ถูกจัดให้อยู่ภายในองค์พระที่นั่งที่เรียกว่า กรมเวียง ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในระบบจตุสดมภ์ งานตำรวจมีการขยายหน้าที่ความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้นทั้งในแง่ของการระงับเหตุร้ายและจับกุมผู้กระทำความผิด โดยมีการจัดตั้งกองจับ ขึ้นรับผิดชอบโดยเฉพาะเป็นเขตๆ ของพื้นที่ในกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมากิจการของตำรวจเริ่มประสบความสำเร็จและความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการแผ่อิทธิพลของชาติตะวันตก ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ปัญหาอาชญากรรมและการก่อความไม่สงบที่รุนแรงและเพิ่มมากขึ้นทั้งในเขตเมืองหลวงและภายในราชอาณาจักรที่ห่างไกล ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้มีการจัดตั้ง กรมตำรวจภูบาลเพื่อทำหน้าที่ตรวจตราหัวเมืองในแต่ละมณฑลและจัดตั้งกรมตำรวจภูธรขึ้นพร้อมกันในปี พ.ศ. 2440 และต่อมางานตำรวจภูธรได้รับการขยายให้ครอบคลุมในปี พ.ศ. 2451 กล่าวได้ว่า ระบบงานตำรวจได้รับการวางรากฐานอย่างเป็นปึกแผ่นในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยขึ้นเพื่อผลิตบุคลากรตำรวจเข้ามาปฏิบัติงานโดยเฉพาะ มีการกำหนดเครื่องแบบ วางระเบียบการลงโทษ วางระเบียบการเกณฑ์บุคคลเข้าเป็นตำรวจภูธร ตลอดจนขยายขอบข่ายการดำเนินงานออกไปทั้งในส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น กิจการตำรวจไทยในระยะต่อมานับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 จนถึง

ปัจจุบัน ได้รับการปรับปรุง และขยายตัวอย่างไม่หยุดยั้ง จนอาจกล่าวได้ว่างานตำรวจมีความสำคัญและมีความสลับซับซ้อน จนถึงขีดสุด ทั้งนี้เพราะแม้ว่าตำรวจจะมีหน้าที่หลักในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และรักษาความสงบเรียบร้อย แต่งานตำรวจก็ได้แผ่ขยายเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลักที่สำคัญของรัฐแทบทุกด้าน นับตั้งแต่ทหาร การจัดเก็บภาษี การศุลกากร การทะเบียน การรถไฟ การท่าเรือ การทางหลวง การป่าไม้ การสื่อสาร การบิน การศึกษา การพัฒนาชุมชน การสังคมสงเคราะห์ และแม้กระทั่งการแพทย์และมหรสพ (วรเดช จันทรศร, 2526)

ตำรวจเป็นข้าราชการประเภทหนึ่ง ในรัฐ ประชาธิปไตย ตำรวจเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐที่สามารถใช้กำลัง บังคับต่อพลเมือง และถือเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการไปสู่ประชาธิปไตย รัฐไม่อาจเป็น ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งได้ หากไม่สามารถคุ้มครองสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธิยาณพัฑฒ์ รังสิพรหมณกุล วิจิตรรา ศรีสอน และสันฐาน ชยนนท์ (2565) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาทางการเมืองมีปัญหาในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งการแก้ปัญหาต้องทำแบบค่อยเป็น ค่อยไป ความเป็นอิสระของหน่วยงานย่อย ปัญหาที่เกิดขึ้นคือสำนักงานตำรวจยังเป็นในลักษณะของการรวมศูนย์ อำนาจทำให้เกิดการรวบอำนาจไว้เด็ดขาดและปัญหาการมีส่วนร่วมเกิดปัญหาคือยังไม่มีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ซึ่งในการปฏิบัติจริงยังคงปฏิบัติหรือเกิดการมีส่วนร่วมน้อยมาก และประเด็นแนวทางการพัฒนาทางการเมือง นั้น ควรถ่ายโอนภารกิจของตำรวจที่ปฏิบัติงานลักษณะเดียวกับหน่วยงานของพลเรือนออกไป การปฏิรูปควรจะไป ในเรื่องการกระจายอำนาจและควรปรับให้องค์กรตำรวจเปลี่ยนสถานะไปเป็นตำรวจจังหวัด ซึ่งควรแยกงานสอบสวน ออกจากตำรวจหรือให้แต่ละหน่วยงานมีตำรวจเป็นของตนเอง โดยไม่ต้องขึ้นกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคม และตัวแทนภาคประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน

จากประเด็นดังกล่าว แม้การตำรวจจะมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นพัฒนาการของการตำรวจ ที่มีการพัฒนาทั้งระบบโครงสร้าง กฎ ระเบียบราชการ แต่ยังคงไม่สามารถที่จะลดความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้อง ที่มีการเมืองเข้ามาแทรกแซงการทำงานของตำรวจทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ การบริหารงานของตำรวจ เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งในแง่ของการทำงาน ภาพลักษณ์ตำรวจ และผลสัมฤทธิ์ของงาน ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งใน ส่วนของประชาชน และต่อตัวข้าราชการตำรวจเอง ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 ได้กำหนดให้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดระบบบริหารการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทาง อาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนให้เหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นและ ชุมชน โดยอาจจะต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน โดยใน การเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งในระดับนโยบาย การตรวจสอบงบประมาณ และการติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งในการเปิดโอกาสให้ภาคส่วน ราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ จะทำให้การปฏิบัติงานเกิดความโปร่งใสและลด ข้อครหา หรือประเด็นที่ประชาชนคิดว่าตำรวจใช้การบังคับกฎหมายกับประชาชนเกินกว่าเหตุ ในส่วนการมีส่วนร่วม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน หรือชุมชน จะต้องเป็นไปตามข้อตกลงระหว่างสำนักงานตำรวจ ชาติกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชนหรือชุมชนนั้น โดยการจัดระเบียบราชการในสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ ต้องเป็นไปเพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ เกิดประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า อำนาจความสะดวกและ ความยุติธรรมต่อประชาชน เป็นหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่จะต้อง ดำเนินการให้ข้าราชการตำรวจปฏิบัติราชการอย่างมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ความสัมพันธ์ระหว่างการตำรวจกับการเมือง : ความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยซึ่งกันและกัน

หากพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำและนักการเมือง ประเด็นเหล่านี้เป็นข้อสรุปที่ชี้ให้เห็นว่าในระยะหลังเป็นที่ยอมรับกันเพิ่มขึ้นว่าการเมืองกับการบริหารแยกออกจากกันไม่ได้ในเชิงปรากฏการณ์แนวคิดใหม่จึงเป็นแนวคิดที่เห็นว่าทั้งฝ่ายข้าราชการประจำและฝ่ายการเมืองต่างก็เล่นการเมืองด้วยกันทั้งนั้น แต่มีลักษณะเป็นการเมืองในความหมายที่กว้าง กล่าวคือ เป็นลักษณะความหมายทางการเมืองของ David Easton ที่เห็นว่า "การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนส่วนใหญ่ในสังคม" ซึ่งเป็นความหมายทางรัฐศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับกันมากที่สุด แนวคิดใหม่นี้จึงเห็นว่าทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันเล่นการเมือง มิใช่เป็นเรื่องของฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายข้าราชการประจำเพียงฝ่ายเดียว กล่าวถึงความสัมพันธ์ของข้าราชการกับการเมืองทำให้มีคำถามว่าทำอย่างไรจะไม่ให้การเมืองมายุ่งเกี่ยวกับข้าราชการประจำ การเมืองที่ว่านี้ก็คือการเมืองในระบบประชาธิปไตย

ด้วยสภาพปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำที่มีลักษณะพลวัตและเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ทางการเมือง บทความนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาถึงลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ทางอำนาจระหว่างการตำรวจกับการเมือง โดยไม่ว่าจะมีการปกครองในรูปแบบใดก็ตามทั้งในอดีตและปัจจุบัน ก็ยังคงเห็นความสัมพันธ์ของการตำรวจและการเมืองอย่างไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ โดยความสัมพันธ์นั้นมีหลายรูปแบบทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งนักการเมือง (รัฐบาล) ก็คือนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ก็ต้องอาศัยตำรวจหรือข้าราชการประจำอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้น ๆ ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบายในการทำงานของนักการเมือง (รัฐบาล) แต่ในขณะเดียวกันตำรวจก็ต้องอาศัยนักการเมือง ในการกำหนดนโยบายที่จะสามารถเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความถูกต้อง ชอบธรรม หรือเพื่อช่วยในการทำงานให้เกิดความคล่องตัว หรือเกิดความก้าวหน้าในสายอาชีพ จึงทำให้ทั้งสองกลุ่มนี้หลีกเลี่ยงในความสัมพันธ์ที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกันไม่ได้ โดยในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาทางวิชาการที่ชัดเจนในประเด็นความสัมพันธ์ของการตำรวจกับนักการเมืองสักเท่าใดนัก บทความฉบับนี้ได้ศึกษาจากงานวิชาการ บทความ ภาพข่าวที่พอมีปรากฏให้เห็น และนำมาวิเคราะห์ แยกเป็นประเด็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการตำรวจกับการเมือง : ความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยซึ่งกันและกัน ดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ในมิติด้านโครงสร้างการบริหาร

โครงสร้างองค์กรตำรวจไทยตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2545 หมวด 21 ในมาตรา 46 ได้บัญญัติว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง และในอนุมาตรา (7) กำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีฐานะเป็นกรมอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นโครงสร้างองค์กรแบบบริหารราชการโดยส่วนกลาง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และด้วยบทบาทหน้าที่ดังกล่าวองค์กรตำรวจไทยจึงมักถูกคาดหวังจากประชาชนว่าต้องอำนวยความสะดวกและสร้างความสันติสุขในสังคมได้เต็มประสิทธิภาพ โดยพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 มาตรา 14 ให้มีคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ คณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ต.ช.” มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีที่รัฐมนตรี เป็นรองประธาน คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่และอำนาจกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารราชการตำรวจ และกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายมติคณะรัฐมนตรี และระเบียบแบบแผน และมาตรา 22 กำหนดให้มีคณะกรรมการข้าราชการตำรวจคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ตร.” ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการข้าราชการตำรวจ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

เป็นรองประธาน เลขานุการ ก.พ. เลขานุการ ก.พ.ร. รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติตามลำดับอาวุโส และจเรตำรวจแห่งชาติ เป็นกรรมการข้าราชการตำรวจ อีกทั้งยังมีกรรมการข้าราชการตำรวจเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยคณะกรรมการ ก.ตร. มีหน้าที่ และอำนาจ กำหนดมาตรฐานการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม และจัดระบบข้าราชการตำรวจ รวมทั้งนโยบายและมาตรฐานการอบรมและพัฒนาข้าราชการตำรวจ ออกกฎ ก.ตร. ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศหรือมีมติ เกี่ยวกับการบริหารราชการตำรวจ กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับ อัตราากำลังพล อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ พิจารณาให้ความเห็นชอบการคัดเลือกข้าราชการตำรวจเพื่อดำเนินการแต่งตั้ง ผบ.ตร. ตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอ กำกับดูแลการแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการตำรวจ ประเมินผลการบริหารทรัพยากรบุคคลของข้าราชการตำรวจ และเกลี้ยอัตราากำลังข้าราชการตำรวจให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ ฯลฯ

ซึ่งโครงสร้างการบริหารงานของตำรวจ ตามพระราชบัญญัติตำรวจ พ.ศ.2565 จะเห็นได้ว่ามีตำแหน่งของ นักการเมืองเข้ามาเป็นประธานทั้ง 2 ชุด ซึ่งเป็นคณะกรรมการชุดที่ส่งผลต่อการบริหารงานของตำรวจ แม้ว่า พรบ. ตำรวจกำหนดให้มี ก.ตร. ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมาจากบุคคลที่เคยเป็นตำรวจ และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถที่ไม่ใช่ตำรวจ กำหนดให้มีการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ข้าราชการตำรวจตั้งแต่ระดับรอง ผกก. หรือเทียบเท่าขึ้นไป เป็นผู้มสิทธิเลือก จะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติตำรวจ 2565 ได้กำหนดวิธีการให้ได้มา ซึ่ง ก.ตร. ที่มีความโปร่งใสและยุติธรรม เพื่อลดค่าครหาและลดการแทรกแซงการทำงานจากฝ่ายการเมืองให้น้อยลง เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน เนื่องจากหน่วยงานตำรวจ คือหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย จำเป็นต้อง มีบุคคลจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและติดตามการทำงาน แต่ถึงแม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะวาง ระบบโครงสร้างทางการบริการ โดยมีหลักการที่ชัดเจนแต่ก็ยังไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงในเรื่องของความสัมพันธ์กับ นักการเมืองได้ โดยพลตำรวจเอก เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส ได้ให้สัมภาษณ์ในไทยรัฐพลัส ว่า ‘การเมืองไม่ควรจะเข้ามายุ่ง กับตำรวจ’ คือหนึ่งในใจความสำคัญจากบทสนทนาถึงเรื่องการปฏิรูปตำรวจ โดยพลตำรวจเอก เสรีพิศุทธิ์ เห็นว่า ร่าง พร.บ.ตำรวจแห่งชาติฯ ควรตัดฝ่ายการเมืองออกไป ไม่ควรมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน โดยเสนอให้มีประธาน เป็นของตำรวจเอง เช่น การเลือกจากอดีตผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เพราะจะรู้และเข้าใจในวิธีการทำงานและเข้าใจ บริบทของตำรวจรวมทั้งการบริหารงานของตำรวจ ซึ่ง พลตำรวจเอก เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส มีความเห็นว่าการที่ นายกรัฐมนตรีนั้นเป็นประธาน ก.ตร. ทำให้เกิดการแทรกแซงทางการเมือง เนื่องจากนายกเป็นคนเสนอ ชื่อ ผบ.ตร. ทำให้เกิดการแทรกแซง และ ผบ.ตร. ก็เป็นผู้บังคับบัญชาตำรวจทั้งหมด เท่ากับว่าถ้าประธาน ก.ตร. สามารถควบคุม สั่งการ ผบ.ตร. ได้ เท่ากับควบคุมตำรวจได้ทั่วประเทศ (เนื่องด้วยตำรวจมีระเบียบในการจะต้องเชื่อฟังคำสั่ง ผู้บังคับบัญชาที่ชอบด้วยกฎหมาย) โดยพลตำรวจเอก เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส ยังให้เหตุผลว่า นายกรัฐมนตรี เป็น ประธาน ก.ตร. (คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ) ก็ไม่สามารถพัฒนาตำรวจได้อย่างเป็นรูปธรรม ถึงแม้ว่านายกฯ จะเป็นคนที่มีความสามารถ แต่นายกจะมีตำแหน่งอื่น ๆ อีกหลายตำแหน่ง ต้องคุมงานทุกกระทรวง ทบวง กรม เป็น ประธานกรรมการเศรษฐกิจอีก 40-50 เรื่อง ทำให้เวลาที่จะทำงานด้านพัฒนาตำรวจแทบจะเป็นไปไม่ได้ เนื่องจาก ภาระงานที่มีมาก (ไทยรัฐพลัส, ออนไลน์.2565) โดยปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากโครงสร้างตำรวจที่มีนายกรัฐมนตรีเป็น ประธาน ก.ตร. เช่น ประเด็นการแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาตำรวจภูธรจังหวัด โดยอาจจะมีการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับ ตำรวจใช้อำนาจหรือใช้ความสัมพันธ์กับนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นประธาน ก.ตร. ในการขอให้แต่งตั้งตำรวจที่ตนมีความสัมพันธ์เป็นผู้บังคับบัญชาตำรวจภูธรจังหวัด เป็นผู้กำกับในท้องที่ของตนเอง เพื่อจะได้เอื้อหรือช่วยอำนวยความสะดวก

ในพื้นที่ของตน มีการขอตำแหน่งกันในสภาผู้แทนราษฎร ขอกับนายกรัฐมนตรี (เสรีพิศุทธ์ เตมียาเวส, 2565. อ้างใน ไทยรัฐพลัส. ออนไลน์ 2565) หรือแม้กระทั่งการที่มิยาเกะรัฐมนตรีเป็นประธาน ก.ตร.เมื่อมีวาระเสนอในที่ประชุมหาก ประธานไม่เห็นด้วยก็อาจใช้วิธีการทางการเมือง เช่น พักการประชุมบ้าง เลื่อนวาระการประชุมครั้งนั้นออกไปบ้าง โดยที่ ก.ตร. เองก็จำต้องปฏิบัติตาม ซึ่งในความเป็นจริงเมื่อกรมตำรวจยกฐานะขึ้นเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เหตุผลประการหนึ่งก็เพื่อต้องการให้หลุดพ้นจากอำนาจของนักการเมืองที่ควบคุมกระทรวงมหาดไทยและดูแลกรม ตำรวจอยู่ แต่ครั้งยกฐานะขึ้นเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยขึ้นต่อนายกรัฐมนตรีโดยตรงแล้ว นักการเมืองทุกระดับ โดยเฉพาะในฝ่ายรัฐบาล กลับเข้าไปก้าวก่ายเกี่ยวข้องด้วยทุกครั้งที่มีการแต่งตั้งโยกย้ายและในขณะเดียวกัน ตำรวจก็ไม่สามารถที่จะขัดนักการเมืองเหล่านี้ได้ เพราะอำนาจของพวกเขา สามารถให้คุณให้โทษได้ทุกเมื่อ (เอ็มอาร์ จี. ออนไลน์, 2554)

อย่างไรก็ตามปัญหาของการแทรกแซงทางการเมืองอาจไม่ได้อยู่ที่โครงสร้างการบริหารตาม พระราชบัญญัติตำรวจ 2565 ในที่มาของ ก.ตร. เพียงอย่างเดียว แต่หากเกิดปัญหาจากการที่มีอำนาจใช้อำนาจนั้น ในการแทรกแซง กล่าวคือ หากผู้มีอำนาจเข้ามาแทรกแซงการทำงาน โดยเฉพาะในประเด็นการแต่งตั้ง โยกย้าย จะทำให้เกิดปัญหาของการวิ่งเต้นในการแต่งตั้งโยกย้ายของตำรวจในระดับต่าง ๆ ซึ่งประธาน ก.ตร. หมายถึงนายกรัฐมนตรี ที่มีอำนาจเสนอบุคคลเพื่อแต่งตั้งตำรวจในระดับสูงสุดได้ จึงทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กรตำรวจเกิดการมองลงไป ในมิติของความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้มีอิทธิพลทางการเมือง ดังเช่นประเด็นที่เป็นกระแสในสังคมเกี่ยวกับการใช้ ความสัมพันธ์ของนักการเมืองกับตำรวจ ไม่ว่าจะผ่านการปฏิบัติงาน หรือผ่านโครงสร้างการทำงานของสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติเอง เช่น กรณีหลักสูตร กอส ซึ่งเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจและบุคคลที่บรรจุหรือ โอนมาเป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร เป็นนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่จะให้ตำรวจชั้นสัญญาบัตร และตำรวจชั้นประทวน ผู้มีวุฒิปริญญาตรี หรือประกาศนียบัตร มีสิทธิได้รับการแต่งตั้งเลื่อนขั้นเป็นข้าราชการ ตำรวจชั้นสัญญาบัตร รับเงินเดือนตามคุณวุฒิ เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตร โดยวัตถุประสงค์ของหลักสูตร กอส. นั้น เพื่อเสริมสร้างและปรับปรุงบุคลิกภาพ เพิ่มประสิทธิภาพและทักษะในการปฏิบัติงานนอกเหนือไปจากพื้นความรู้ที่ ใช้บรรจุเข้ารับราชการ ตลอดจนให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในวิชาการด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากงานในหน้าที่ที่ ปฏิบัติอยู่ หลักสูตร กอส. บุคคลที่จะสมัครได้จะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนด แต่ 1 ใน คุณสมบัติที่อาจจะเกิดช่อง โหวตให้นักการเมืองหรือผู้มีอิทธิพลใช้อำนาจในการแทรกแซงโครงสร้างได้ คือ การขาดแคลนบุคลากรในด้านนั้น ๆ เช่น งานเฉพาะทาง ซึ่งจะเป็นคุณสมบัติที่เกิดการแทรกแซง การฝาก เข้ามาในหลักสูตรนี้ จากภาพข่าว กรณีตำรวจ หญิงรายหนึ่ง ซึ่งเป็นนางเอกและนักร้อง เลื่อนยศเป็น ร.ต.อ. ภายในเวลาเพียง 4 ปี ซึ่งพบว่าตำรวจหญิงคนดังกล่าว เริ่มต้นจากการเข้าหลักสูตร กอส. จนเกิดการวิจารณ์ถึงความเหมาะสมของกฎเกณฑ์เข้าร่วมหลักสูตรดังกล่าวนี้ (ออนไลน์ 2566) หากมองระยะเวลาการเลื่อนขั้นด้วยกรอบกฎหมายเชื่อว่าอาจไม่ผิด แต่การที่กฎหมายเปิดให้ทำได้ ไม่ได้หมายความว่าต้องทำ และไม่ได้หมายความว่าไม่มีการใช้เส้นสาย (รังสิมันต์ โรม อ้างถึงในเดอะแมทเตอร์, ออนไลน์, 2566) จากการที่มีกระแสข่าวตรวจสอบบุคคลที่เข้าอบรมหลักสูตรนี้ พบบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับ นักการเมือง บุคคลที่มีอิทธิพล สะท้อนให้เห็นว่าในบริบทโครงสร้างขององค์กรตำรวจยังคงมีช่องที่ทำให้เกิดการ ใช้ ความสัมพันธ์ทางการเมืองหรือกลุ่มอิทธิพลเข้ามาแทรกแซงในการบริหารได้

โดยผู้เขียนมีความเห็นว่า จริง ๆ ระบบหรือโครงสร้างสำนักงานตำรวจได้วางมาตรการหรือวิธีการมีส่วนร่วมไว้ดี อยู่แล้ว ซึ่งก็เหมือนคณะกรรมการชุดอื่น ๆ ของหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับกระทรวง ที่มีนักการเมืองเข้าร่วมเป็น

คณะกรรมการในชุดต่าง ๆ เช่นกัน แต่ปัญหาคือคนที่ใช้อำนาจใช้อำนาจเข้ามาแทรกแซง หากจะแก้ไขปัญหานี้ฝ่ายควรต้องมีความจริงจังในการแก้ไข เนื่องจากปัญหาเกิดจากพฤติกรรมส่วนบุคคลที่เข้ามาใช้อำนาจแทรกแซงหรือใช้ความสัมพันธ์ผ่านนโยบายรัฐบาล หรือที่เรียกว่าการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย โดย กฤษณพงศ์ พูตระกูล (2562) ได้ให้ความเห็นว่าการปรับโครงสร้างคณะกรรมการต่าง ๆ และระบบบริหารจัดการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ให้ซับซ้อน มีตัวชี้วัดที่เหมาะสมในการพิจารณาความก้าวหน้า ในการทำงานและป้องกันการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง การได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้งและโยกย้ายตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกัน เพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพได้อย่างมีอิสระ ไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของบุคคลใด รวมทั้งมีการกระจายอำนาจและการป้องกันการแทรกแซงทางการเมืองที่เหมาะสม ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายของพรรคก้าวไกล แกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ได้มีนโยบาย “ผบ.ตร. ยึดโยงประชาชน” โดยมีข้อเสนอที่จะให้มีคณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ (ก.ตร.) ที่มาจากผู้แทนประชาชนทั้งฝ่ายค้านและรัฐบาลเป็นการถ่วงดุลอำนาจกัน ป้องกันไม่ให้ฝ่ายบริหารแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมหรือใช้ตำรวจเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อป้องกันการใช้เส้นสายและตัวตำรวจ และให้นายตำรวจระดับสูงทำงานอยู่ในสายตาประชาชนและถูกถอดถอนได้หากยังปล่อยให้มีการวิ่งเต้น (พรรคก้าวไกล, ออนไลน์, 2566)

2. ความสัมพันธ์ในมิติกระบวนการทำงาน

การใช้ความสัมพันธ์ในการแทรกแซงการบริหารจัดการของเมืองต่อการบริหารงานตำรวจ ในหลักกฎหมายหรือหลักนิติศาสตร์จะไม่พบเห็น แต่ในปรากฏการณ์ด้านพฤติกรรมจะเป็นในลักษณะการใช้ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการที่ยังคงพบเห็น แต่หากเป็นความสัมพันธ์ภายในอย่างเป็นทางการ (Internal – formal administration) จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองกับข้าราชการระดับสูง ปัญหาการแทรกแซงการใช้อำนาจหน้าที่ของตำรวจ และการแทรกแซงการทำงานจากนักการเมือง หรือการแทรกแซงคดี เกิดขึ้นมานานและเป็นปัญหาที่ไม่ยอมไม่สามารถแก้ไขได้ในปัจจุบัน เนื่องจากในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ รวมถึงระเบียบ กฎหมาย หรือแนวปฏิบัติ และโครงสร้างของตำรวจจะต้องมีการสื่อสาร และประสานงานกับทุกภาคส่วน โดยจิรวรรณ สิทธิศักดิ์ และคณะ (2564) กล่าวถึง รูปแบบอิทธิพลทางการเมืองใช้ในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม รูปแบบการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมที่นักการเมืองใช้นั้น มีความแตกต่างกันขึ้นกับบริบททางการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ นั่นคือถ้าเป็นยุครัฐบาลรูปแบบการแทรกแซงจะเป็นในลักษณะการใช้อำนาจรัฐผ่านทางกฎหมาย แต่ถ้าเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย รูปแบบการแทรกแซงจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะมีการใช้อำนาจในการแทรกแซงผ่านระบบราชการ แต่ถึงอย่างไรก็ตามโดยภาพรวมแล้ว รูปแบบอิทธิพลทางการเมืองที่ใช้ในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม จะมีทั้งลักษณะการเข้ามาแทรกแซงการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านการสอบสวน โดยจะมีการดำเนินการผ่านสายงานการบังคับบัญชาโดยตรง โดยตามพระราชบัญญัติตำรวจ พ.ศ. 2565 มาตรา 7 ตำรวจจะต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การภาคเอกชน และชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย งบประมาณ ในกรณีให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่สถานีตำรวจใดให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจและกิจการในสถานีตำรวจนั้น ให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การภาคเอกชน หรือชุมชน ซึ่งจากระเบียบตามพระราชบัญญัตินี้ ทำให้หน่วยงานตำรวจ เมื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จากหน่วยงานต่าง ๆ หรือจากภาคเอกชน จึงทำให้หลายพื้นที่ต้องมีการสร้างความสัมพันธ์กับนักการเมืองหรือภาคเอกชนในพื้นที่ เมื่อตำรวจได้รับ

การตอบสนองจากบุคคลต่าง ๆ ย่อมเกิดความเกรงใจ ทำให้บุคคลเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ภาคเอกชน บุคคล จะใช้คำว่าบุญคุณหรือการอุปถัมภ์ เพื่อเข้ามาร้องขอให้ช่วยเหลือเมื่อเกิดกรณีต่าง ๆ ถ้าเป็นในระดับท้องถิ่น หรือ พื้นที่ ก็จะเป็นการร้องขอหรือเข้ามาแทรกแซงการทำงานในประเด็นเล็กน้อย หรือเป็นการแทรกแซงในประเด็นที่ เกี่ยวกับคดีทั่วไป แต่ถ้าหากเป็นระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือระดับกองบัญชาการขนาดใหญ่ ที่มีฐานของ นักการเมืองคอยสนับสนุน นั้นหมายถึงการต้องตอบแทนบุญคุณหรืออยู่ในระบบอุปถัมภ์ในระดับชาติ ซึ่งจะกระทบต่อ การทำงานในระดับประเทศได้ เช่น ประเด็นการแทรกแซงการทำงานของตำรวจในปัจจุบันจะมีใน หลายรูปแบบ เช่น แทรกแซงโดยขอให้ดเว้น ละเว้น หรือการอนุญาตต่าง ๆ โดยจากประเด็นข่าวที่กระทบจากทำงาน ของตำรวจจากการแทรกแซงทางการเมืองโดยใช้ความสัมพันธ์ เช่น สถาบัน TIJ เผยผลสำรวจคดี “บอส อยู่วิทยา” ประชาชน เชื่อ “มีอำนาจอื่นแทรกแซง กระบวนการยุติธรรม” คดีนี้ดูเหมือนมีการแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองและ จากอิทธิพลของกลุ่มนายทุน”(กระทรวงยุติธรรม, 2564) หรือแม้กระทั่งประเด็นสำคัญที่เป็นข่าว เช่น คดีทุนจีนเทา ซึ่งสังคมมองว่ามีความล่าช้าในการทำคดี หรือการนำเสนอประเด็นข้อเท็จจริงให้สังคมทราบ ยังพบกลุ่มจีนเทาได้มีการ บริจาคเงินให้พรรคการเมือง(ไทยรัฐออนไลน์, 2565) ณ ขณะนั้นที่เป็นรัฐบาล ยิ่งทำให้สังคมมองลึกลงไปว่า นักการเมืองใช้อำนาจในการแทรกแซงการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

สำหรับประเด็นการแทรกแซงคดี ได้มีข้อเสนอจากทั้งนักวิชาการ หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเอง เรียกร้องให้ปฏิรูปงานตำรวจทั้งระบบ โดยเฉพาะงานสอบสวนที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน ฝ่าย ตำรวจ เพราะยังคงประสบกับปัญหาความไม่เป็นอิสระ เนื่องจากถูกแทรกแซงทั้งในการรวบรวมพยานหลักฐานและ การใช้ดุลพินิจสั่งคดี ในส่วนของการแทรกแซงคดี นักการเมืองมักจะใช้ความสัมพันธ์ในรูปแบบไม่เป็นทางการ ซึ่ง สอดคล้องกับ บทความเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับการบริหาร” ในรูปแบบความสัมพันธ์ภายนอกอย่าง ไม่เป็นทางการ (Public support) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยราชการกับกลุ่มภายนอกกระบวนราชการ เช่น กลุ่ม อิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้การสนับสนุนและได้มาซึ่งทรัพยากรต่าง ๆ ลักษณะของคดีส่วนใหญ่ที่ ถูกแทรกแซงจากนักการเมืองหรือผู้ที่มีอำนาจ จะเป็นคดีของคนใกล้ชิดหรือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนมาขอพึ่ง บารมี โดยอาจใช้อำนาจโดยตรงหรือผ่านมาทางผู้บังคับบัญชาหรือพวกพ้อง หรือแม้กระทั่งใช้การกดดันผู้ปฏิบัติงาน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งระบบการทำงานจะเป็นช่องว่างให้อิทธิพลทางการเมืองสามารถเข้ามาแทรกแซง กระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่ชั้นสอบสวน (จิรวรรณ สิทธิศักดิ์ และ คณะ.2564) ซึ่ง ลิขิต ชีวะเวส (2541) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองไทยกับระบบราชการไว้ว่า การที่จะสรุปว่า นักการเมืองเข้าแทรกแซงระบบบริหารราชการมากหรือน้อยในแต่ละยุคสมัยที่ผ่านมา อยู่ที่การตรวจสอบดู ส่วนประกอบของสมาชิกคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลแต่ละชุด หากคณะรัฐบาลมาจากข้าราชการประจำเป็นส่วนมาก ก็ สรุปว่าการเมืองไทยถูกข้าราชการครอบงำ ในทางตรงกันข้ามหากคณะรัฐบาลมาจากพรรคการเมืองซึ่งประกอบด้วย นักการเมืองอาชีพ โอกาสที่นักการเมืองจะใช้อำนาจและอิทธิพลเข้าแทรกแซงข้าราชการประจำก็มีอยู่มากเช่นกัน

โดยในการแก้ปัญหาการแทรกแซงการทำงานของตำรวจในการใช้ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับตำรวจ พรรคก้าวไกล (พรรคก้าวไกล.2566) ได้เสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนตำรวจที่เป็นอิสระแยก จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขึ้นตรงต่อรัฐสภา มีสำนักงานและบุคลากรของตัวเอง เนื่องจากการแยกองค์กร ตรวจสอบจะทำให้ปราศจากประโยชน์ทับซ้อนที่ตำรวจผู้ตรวจสอบอาจช่วยเหลือตำรวจผู้กระทำผิดกันเอง จะเป็นผล ให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจที่อิงอาศัยซึ่งกันและกันได้อย่างจริงจัง

3. ความสัมพันธ์ในมิติการแต่งตั้ง โดยอาศัยอิทธิพลของการเมือง

ข้าราชการการเมืองได้ก้าวเข้ามามีบทบาทโดยตรงในการแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการประจำ เพื่อตอบสนองความต้องการของฝ่ายการเมืองและผู้สนับสนุนพรรคการเมืองของรัฐบาล ตลอดจนก้าวเข้ามามีบทบาทโดยตรงในการแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการประจำระดับนักบริหารระดับสูง (ระดับ 10-11 เดิม) เพื่อตอบสนองความต้องการของข้าราชการการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล ดังที่สามารถสังเกตเห็นได้ว่าในยุคที่ฝ่ายการเมืองมีบทบาทและเสถียรภาพมาก ๆ นั้น ฝ่ายการเมืองอาจมีความสำคัญอย่างมากต่อการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการประจำระดับสูง จนกระทั่งอาจทำให้เกิดภาพลักษณ์ว่าหากข้าราชการประจำต้องการความก้าวหน้าในทางราชการ จะต้องเข้าไปดูแลและสนับสนุนฝ่ายการเมืองกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ในช่วงของการแต่งตั้งโยกย้าย จะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองกลุ่มนั้น (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล, 2558)

ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 มาตรา 22 ให้มีคณะกรรมการข้าราชการตำรวจคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ตร.” ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการข้าราชการตำรวจ มีหน้าที่ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบการคัดเลือกข้าราชการตำรวจเพื่อดำเนินการแต่งตั้งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอ และกำกับดูแลการแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการตำรวจ จะเห็นได้ว่าตามโครงสร้าง ระเบียบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะเอื้อต่อการให้ทางการเมืองหรือกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงการทำงานหรือการแต่งตั้ง โยกย้าย ข้าราชการตำรวจ โดยตาม พรบ.ตำรวจ พ.ศ. 2565 มาตรา 88 เพื่อรักษาความเที่ยงธรรมในการแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการตำรวจ ให้ ก.ตร. ออกกฎ ก.ตร. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งและโยกย้ายข้าราชการตำรวจไว้ให้ชัดเจนแน่นอน โดยอย่างน้อยต้องมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดลำดับอาวุโสข้าราชการตำรวจเพื่อใช้ในการคัดเลือกหรือแต่งตั้ง การกำหนดวาระประจำปี การนับระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การนับจำนวนตำแหน่งว่าง การคำนวณสัดส่วนอาวุโสเพื่อเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น การจัดประเภทตำแหน่งเพื่อใช้ในการคำนวณสัดส่วนอาวุโสเพื่อเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น และการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้อยู่ในเกณฑ์ที่สมควรได้รับ แต่จะมีจำนวนตำแหน่งว่างที่เหลือจากการพิจารณาตามลำดับอาวุโส ให้พิจารณาโดยคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกันในการพิจารณาความรู้ความสามารถ ให้คำนึงถึงประวัติการรับราชการ ผลการปฏิบัติงาน ความประพฤติ และผลการประเมินความพึงพอใจที่ประชาชนหรือผู้รับบริการได้รับจากการให้บริการของข้าราชการตำรวจประกอบด้วย

ถึงแม้ตำรวจ จะมีหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้ง โยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง ที่ชัดเจน โดยมีการกำหนดสัดส่วนกลุ่มพิจารณา เรียงตามอาวุโส / คณะกรรมการพิจารณาแต่งตั้ง และกระจายอำนาจการแต่งตั้งไว้อย่างชัดเจน แต่การขึ้นสู่ตำแหน่งของตำรวจในระดับที่มีการอาศัยอิทธิพลของกลุ่มการเมือง จะเป็นการขึ้นสู่ตำแหน่งในระดับตั้งแต่ระดับสารวัตรขึ้นไป โดยจะอาศัยกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ เช่น กลุ่มนักการเมือง กลุ่มธุรกิจ กลุ่มที่มีอิทธิพลต่อคนที่มีอิทธิพลยังคงมีให้เห็น เนื่องด้วยยังช่องที่เปิดโอกาสให้ข้าราชการตำรวจที่ต้องการขึ้นสู่ตำแหน่ง สามารถขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นได้นอกจากสัดส่วน ที่ ตร. กำหนดไว้ เช่น ระดับรองผู้บังคับการลงมาถึงสารวัตร ให้พิจารณาจากผู้มีความรู้ความสามารถในบัญชีรายชื่อและได้จัดเรียงตามลำดับอาวุโสจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละสามสิบสามของจำนวนตำแหน่งว่างในแต่ละระดับ ซึ่งจะยังคงเหลือร้อยละหกสิบเจ็ดที่ตำรวจอาจใช้อิทธิพลของนักการเมืองช่วยประกอบในการเลื่อนได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งที่สูงขึ้น ซึ่งการเลื่อนในกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่สัดส่วนอาวุโสกำหนดไว้น้อยสุดเนื่องจากมีตำแหน่งมากที่สุดทั่วประเทศ โดยจะเห็นได้จากเมื่อดำรงตำแหน่งครบเกณฑ์การขึ้นสู่ตำแหน่งจะมีการแต่งตั้งข้ามลำดับอาวุโสหรืออายุงานกันอย่างได้ชัด ขึ้นอยู่ที่ว่าใครมีกลุ่มอิทธิพลหรือมีความใกล้ชิดกับบุคคล ที่มี

อำนาจในการแต่งตั้งมากกว่ากัน ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีข้าราชการตำรวจไปติดตามดูแลบุคคลที่เคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อดีตข้าราชการตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และบุคคลผู้กว้างขวางหรือผู้มีอิทธิพล อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อที่จะอาศัยหรือให้การเมืองช่วยเหลือในการแต่งตั้ง โยกย้าย สู้ตำแหน่งที่สูงขึ้น หรือมีการสั่งการให้ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานีตำรวจ และกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ไปช่วยราชการยังหน่วยงานอื่น โดย พล.ต.อ.วิเชียร พจน์โพธิ์ศรี อดีต ผบ.ตร. ให้สัมภาษณ์ กับ เอ็ม จี อาร์ ออนไลน์ ว่า โดยในข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ นักการเมืองไม่ได้แทรกแซงการแต่งตั้ง แต่นักการเมืองเหล่านี้ ได้ใช้อำนาจเจาะจงลงไปทีเดียวเลยว่า นายตำรวจคนนั้น ต้องอยู่ตรงนี้ ที่ตรงนี้ ต้องให้นายตำรวจคนนั้น (เอ็ม จี อาร์ ออนไลน์, 2554) สอดคล้องกับ พล.ต.อ.เสรีพิศุทธ์ เตมียาเวส กล่าวไว้ในสภาผู้แทนราษฎร สักคมไทย สมมติว่าการเมืองจังหวัดนี้ก็อยากได้ผู้การของตัวเอง ผู้กำกับของตัวเองก็มาขอ ไม่ให้ก็ไปขออนายกรัฐมนตรี (พลัสไทยรัฐออนไลน์, 2565)

ถึงแม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งไว้ให้ชัดเจนในกฎหมาย แต่เป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่ของการขึ้นสู่ตำแหน่งจะยึดหลักผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ โดยการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาจากส่วนกลาง ซึ่งจะเป็นช่องทางที่จะเปิดโอกาสให้เกิดการวิ่งเต้น หรือการใช้อิทธิพลของผู้ที่มีอำนาจช่วยในการเลื่อนตำแหน่งหรือการแต่งตั้งโยกย้ายได้ บางครั้งในการอาศัยอิทธิพลของนักการเมืองในการขึ้นสู่ตำแหน่ง ตำรวจอาจไม่ได้พึ่งอิทธิพลของนักการเมืองโดยตรง แต่จะเป็นการพึ่งอิทธิพลโดยอ้อม เช่น ผ่านผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปอีก ซึ่งเป็นการไต่เต้าการขึ้นตำแหน่ง ในลักษณะที่สลับซับซ้อน และมีหลายรูปแบบที่ไม่ตายตัว

โดยหากจะลดการไต่เต้าการขึ้นตำแหน่งผ่านอำนาจอิทธิพลทางการเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน มีผลงานเชิงประจักษ์ และตอบสนองให้ได้ถึงกระบวนการแต่งตั้งเพื่อเป็นการลดการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา และทำให้ข้าราชการตำรวจสามารถมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยจากแนวทางปฏิรูปตำรวจของคณะทำงาน ตร. เพื่อลดการแทรกแซงในการแต่งตั้ง โยกย้ายข้าราชการตำรวจ ได้มีข้อเสนอ คือ

1) ให้มีการยุบคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) (โดยอำนาจหน้าที่ ก.ต.ช. ให้เป็นของ ก.ตร.) หรือ การคง ก.ต.ช. ไว้ แต่ปรับปรุงองค์ประกอบให้มีอิสระ และยกเลิกอำนาจหน้าที่แต่งตั้ง ผบ.ตร. และในส่วน ก.ตร. เห็นควรคงไว้ แต่ประธาน ก.ตร. ควรเป็น ผบ.ตร. เพื่อลดอำนาจอิทธิพลการแทรกแซงจากนักการเมือง

2) การการแต่งตั้งเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการที่ยึดหลักเกณฑ์ที่ ก.ตร.กำหนดอย่างเคร่งครัด

3) ก.ตร. ตรวจสอบการใช้อำนาจแต่งตั้งของผู้บังคับบัญชาอย่างจริงจัง

4) ผบ.ตร. มาจากการเลือกตั้งโดยข้าราชการตำรวจ

5) ปรับปรุงหลักเกณฑ์การบริหารงานบุคคล การแต่งตั้งให้โปร่งใสเป็นธรรม โดยมีการออกแบบเครื่องมือที่เป็นตัววัดที่ชัดเจนและมีมาตรฐานในการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจในระดับสูง เพื่อลดการแทรกแซงการแต่งตั้งและลดการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจแต่งตั้ง

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการตำรวจกับการเมือง : ความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยซึ่งกันและกัน

บทสรุป

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการตำรวจกับการเมืองไทยเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ ตำรวจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมือง และตำรวจสร้างอิทธิพลทางการเมือง โดยตำรวจและนักการเมืองได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยนักการเมืองได้ใช้ตำรวจเป็นเครื่องมือในการแสวงหาและพิทักษ์รักษาอำนาจทางการเมือง ในขณะที่ตัวตำรวจต้องการนักการเมืองช่วยเหลือในการ เลื่อนฐานะตำแหน่งในหน้าที่ และต้องการอำนาจให้แก่ตนเองมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการเพิ่มงบประมาณเพื่อขยายกิจการตำรวจ โดยปรีดา สถาวร (2558) กล่าวว่า แม้จะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงองค์กรตำรวจอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และปี พ.ศ. 2557 ก็เกิดกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปองค์กรตำรวจทั้งสองครั้ง หากต้องการปฏิรูปวงการตำรวจให้ปราศจากการแทรกแซงจากส่วนต่าง ๆ อาจต้องอาศัยในช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย และความคาดหวังของการปฏิรูปตำรวจไม่ให้เกิดความสัมพันธ์การแทรกแซงทางการเมืองได้ จะอยู่ที่รัฐบาลชุดใหม่ คือ พรรคก้าวไกลที่มีนโยบายในการปฏิรูปตำรวจ “ราชการเพื่อราษฎร” “ตำรวจผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” ซึ่งจะเป็นการปฏิรูปตำรวจทั้งในระบบโครงสร้าง การทำงาน การวิ่งเต้นขึ้นตำแหน่ง และประเด็นการคอร์รัปชัน เนื่องจากพรรคก้าวไกลเห็นว่าการบริหารงานตำรวจในปัจจุบัน มีความไม่โปร่งใสและไม่ยึดโยงต่อประชาชน อาทิ การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจในตำแหน่งที่สูงขึ้น ไม่ได้ยึดผลงานในการปฏิบัติหน้าที่เป็นสำคัญ แต่กลับเป็นระบบเส้นสาย หรือระบบตัว อันนี้เป็นสร้างความไม่เป็นธรรมในหมู่ข้าราชการตำรวจ ทำให้ข้าราชการตำรวจไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริตและชอบด้วยกฎหมาย แต่กลับใช้ตำแหน่งในอำนาจหน้าที่ไปกระทำการแสวงหาผลประโยชน์สนองต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ได้เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ทั้งนี้ต้นตอของปัญหาดังกล่าวเกิดจากโครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ขาดการยึดโยงกับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติและระดับพื้นที่ ทำให้ประชาชนยากที่จะตรวจสอบและให้คะแนนให้โทษกับข้าราชการตำรวจได้ นอกจากนี้งานด้านกระบวนการยุติธรรมของพนักงานสอบสวนเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากพนักงานสอบสวนมีภาระงานมากเกินไป ซึ่ง

ความหวังของการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของตำรวจกับนักการเมือง ให้เป็นความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ ต้องฝากความหวังไว้ที่รัฐบาลชุดใหม่ ที่มีนโยบายในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปตำรวจ อีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงยุติธรรม. (2564). สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2566. เข้าถึงได้จาก <https://www.moj.go.th/view/47469>
- กฤษณพงศ์ พูตระกูล. (2560). การป้องกันอาชญากรรมในทศวรรษหน้ากับการพัฒนาระบบงานตำรวจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- กฤษณพงศ์ พูตระกูล. (2562). บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ....ฉบับคณะกรรมการกฤษฎีกา (รับฟังความคิดเห็น). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 15, 2566, จาก <https://www.kpi.ac.th/uploads/pdf/9KHauUkV4TtljJ0QEMZCvbA3bNY9aXPXbneuEOXP.pdf>
- จิรวรรณ ลิทธิศักดิ์ และคณะ. (2564). อิทธิพลทางการเมืองในการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 8 (1), (มกราคม-มิถุนายน 2564)
- ไทยรัฐพลัส ออนไลน์. (2565). ปฏิรูปตำรวจ ปรามทุจริต และภารกิจ ‘รวมไทย’ ของ เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2566. เข้าถึงได้จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/spark/102394>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2565). ร้องยุบพรรคพลังประชารัฐ เสียขวัญเงินบริจาค 3 ล้านบาท โยนปม 2 สัญชาติกับธุรกิจมีด!. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2538821>
- ธิยาณพัฑฒ์ รังสิพรหมณกุล วิจิตรา ศรีสอน และสัณฐาน ชยนนท์. (2565). บทบาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับเหตุการณ์ทางการเมืองรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา พ.ศ. 2557- พ.ศ. 2562. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 8 (5), 265-280.
- ปริดา สถาวร. (2558). ตำรวจกับการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ผู้จัดการออนไลน์. (2566). เอาการเมืองออกจากตำรวจ เลิกให้ นายกษ นิ่งประธาน ก.ตร. ข้อเสนอบันไดขั้นแรกต่อ นโยบาย “ปฏิรูปตำรวจ”. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9660000038937>.
- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 64 ก.
- พรรคก้าวไกล. (2566). สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2566. จาก https://election66.moveforwardparty.org/policy/detail/policy_86
- เดอะแมตเตอร์. (2566). รังสิมันต์ โรม กล่าวถึงปัญหาการเลื่อนยศตำรวจ และหลักสูตร กอส. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2566. เข้าถึงได้จาก <https://thematter.co/brief/205594/205594>
- วิรุฒม์ ศิริสวัสดิบุตร. (2566). ตำรวจที่ดีไม่ใช่ลูกน้องที่ดีของนาย ตำรวจที่ดีเกิดขึ้นไม่ได้ในระบบที่ไม่ดี. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2566. จาก <https://decode.plus/20210527/#>
- วรเดช จันทรศร. (2526). การปฏิรูปงานตำรวจไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2566. เข้าถึงได้จาก http://library1.nida.ac.th/nida_jour0/NJv23n4_02.pdf.

- วิกิพีเดีย. (2566). *ตำรวจไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>.
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำในประเทศไทยและต่างประเทศ*. สถาบันพระปกเกล้า. (มกราคม – เมษายน) สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2566. เข้าถึงได้จาก file:///C:/Users/USER/Downloads/kpi_journal,+13-1-4.pdf.
- ส่องหลักสูตร กอส. *เส้นทางสู่ตำรวจ เข้าอบรมไม่ง่าย ส่องคนนามสกุลดังแห่เข้าเรียน*. (2566). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2566. เข้าถึงได้จาก <https://highlight.kapook.com/view/233837>.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2560). *คสช.กับการแทรกแซงกิจการตำรวจ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://tlhr2014.com/archives/5466>.
- เอ็มอาร์จี.ออนไลน์. (2554). *ทำไม? แต่งตั้งโยกย้ายตำรวจ จึงไม่พ้นข้อครหา!*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2566. จาก <https://mgronline.com/crime/detail/9540000016372>.

